

*

Edellä olevan maist. REINO PELTOLAN alustuksen pohjalla käsiteltiin keväällä 1960 kolmessa Suomen Akatemian kielilautakunnan kokouksessa vieraskielisten nimien taivutusta suomenkielisessä esityksessä. Kesäkuun 8:ntena 1960 pitämässään kokouksessa kielilautakunta päätti suositella noudatettavaksi seuraavia alustukseen sisältyneeseen ehdotukseen perustuvia ohjeita, joissa on kiinnitetty huomiota myös useihin aiemmin kokonaan sivuutettuihin vieraskielisten nimien suomenkielisten taivutusmuotojen kirjoittamisessa ilmeneviin vaikeuksiin.

I 1. Suomenkielisessä tekstissä vieraskielisten nimien nominatiivi alkukielen mukaisessa kirjoitusasussaan on nominaatiivina ja vartalon pohjana. Taivutusmuodoissa suomalaiset päätteet määräytyvät yleensä, jäljempänä mainittuja

poikkeuksia lukuun ottamatta, nimen alkukielisen ääntämyksen mukaan. Taivutuksen esikuvana olisi yleensä pyrittävä pitämään alkukielistä ääntöasua lähinnä vastaavia suomen omia sanatyyppejä. Ääntämyksessä konsonanttiin päättyvien nimien taivutusmuodoissa lisätään päätteen edelle sidevokaali *i*, joka kirjoituksessa merkitään näkyviin, jos nimi vieraskielisessä kirjoitusasussaankin päättyy konsonanttiin (esim. Benaresiin, Cadiziin, Wienissä; Brulardille, d'Alembertiä, Arlesista, Descartesin = *brylä·ril·le*, *daläbä·riä*, *arlista*, *deka·rtin*); kirjoituksessa *e*:hen, mutta ääntämyksessä konsonanttiin päättyvissä nimissä ei sidevokaalia panna näkyviin, vaan taivutus pääte kirjoitetaan sellaisenaan loppu-*e*:n jälkeen; suomenkielisessä ääntämyksessä sidevokaalina on *e* t. *i* (esim. Cayennessa = *kaje·nessa* t. *kaje·nnessa*, Dieppen = *dieppen* t. *dieppin*, de Gaulen = *dö gölen* t. *dö gölin*, Coolidgella = *külidžella* t. *külidžilla*, Doysten = *doilen* t. *doilin*).

2. Heittomerkkiä käytetään taivutus päätteen edellä sellaisissa vieraskielisissä nimissä, jotka ääntämyksessä päättyvät vokaaliin mutta kirjoituksessa konsonanttiin, esim. Alger'ssa = *alžē·ssa*, Catroux'n = *katrū·n*, Arnauld'ta = *arnō·lta*, Bidault'lle = *bidō·lle*, Musset'ta = *mü·sē·ta*; Grew'hun = *grūhun*, Shaw'na = *šōna*, Glasgow'ssa = *glāsgoussa*, Sarah'lle = *särälle*, von Bülow'ltä = *fon bülölta*; Qvigstad'n = *kvikstan*; Ploug'sta = *plausta*.

Muuten heittomerkki on taivutus päätteen edellä yleensä tarpeeton; kirjoitetaan siis esim. Debréhen = *döbrē·hen*, Massutä = *masū·tä*, Richelieuhön = *rišeljö·hön*, Corneillehin = *korne·ihin*, Beecher-Stoweta = *bitšö stouta*, Marlowehun = *mälouhun*, Poeta = *pouta*, Monroehun = *marrouhun*; Bergin = (ruots.) *bärin*, (saks.) *bergin*. — Selvyiden vuoksi voi kuitenkin joskus olla syytä käyttää heittomerkkiä seuraavissa tapauksissa:

a) i:hin päättyvissä (tav. italialaisissa

nimissä) silloin kun *i*-loppuisen nimen rinnalla on vain loppuvokaalin puuttumisen takia siitä eroava toinen, tuttu nimi [esim. nimiparit (it.) Pauli : Pauli'n ~ (saks.) Paul : Paulin, Stefani : Stefani'n ~ Stefan : Stefanin; myös sellaisten unkarilaisten *i*-loppuisten nimien kuin Károlyi = *károji*, Gárdonyi = *gárdoñi*, Zrinyi = *zriñi* taivutusmuodoissa voi käyttää heittomerkkiä, jottei niiden nominatiivia luultaisi ly (= *i*, Mihály = *mihäi*), ny (= *n*, Arany = *aran*) -loppuiseksi, esim. Károlyi'n, Gárdonyi'lle jne. mutta Mihály'n = *mihäin*, Aranyille = *aranille*;

b) kirjoituksessa ay:llä, ey:llä t. ee:llä merkittyyn lyhyeen *i*:hin (t. *e*:hen) päättyvien nimien partitiiveissa, esim. Barclay'a t. Barclaya = *bäklia*, Jersey'ä t. Jerseyä = *džōziä*, Attlee'ä t. Attleä = *ätliä*.

c) harvoin myös muissa tapauksissa, esim. Observatorium Tornense: gen. Observatorium Tornense'n.

3. Ehdottoman aitoon vieraskielisen nimen ääntämiseen ei ole välttämätöntä pyrkiä. Voidaan käyttää vanhastaan yleisesti tunnettuja nimien enemmän tai vähemmän suomalaistuneita äännöasuja nominatiivina ja taivutusvartalona, esim. Arkansas = *arkansas* ~ *äkönsö*, Delaware = *delavare* ~ *delöueö*, Georgia = *georgia* ~ *džödžio*; Minnesota = *minnesota*, ei *miniso·utö*, Port Arthur = *port artur*, ei *pötäthö*, Shakespeare = *šeikspir*, ei *šeikspiö*. Kaikki a:han ja o:hon päättyvät englantilaiset (ja muunkieliset) nimet saavat suomenkieliset taivutus päätteensä aina kirjoitusasunsa, eivät ääntämyksensä mukaan, esim. Alabamaan (nom. oik. *älöbämö*), Dakotaan (nom. oik. *döko·utö*), San Fransiscoon (ei San Franciscohon = *sän fränsiskouhun*), Ontarioon (nom. oik. *ontē·riou*), Sao Pauloon (nom. oik. *säu paulu*).

4. Vokaalisointutapauksissa yleensä ääntämys ratkaisee vieraskieliseen nimeen liittyvän päätteen äänneasun, mutta myös alkukielen kirjoitusasun mukainen päätteen takavokaalisuus (t. etuvo-

kaalisuus) on mahdollinen. Esim. Mas-suta ~ Massuta, Maryltä = *mēriltä* ~ ~ Marylta, Anneä = *änniä* t. *anneä* ~ ~ Annea, Shakespearellä = *šeikspirillä* ~ ~ Shakespearella, jne.

II Eräiden vieraskielisten nimien suomalaisten yks. taivutusmuotojen (seuraavassa kohdat 1—4) ja kaikkien vieraskielisten nimien suomalaisten mon. muotojen (seuraavassa kohta 5) osalta huomattakoon lisäksi:

1. a) Äännettyinä *i*-loppuiseen diftongiin päättyvät -il t. -ille-loppuiset ranskalaiset nimet taipuvat samoin kuin suomen *i*-diftongilliset monikkovartalot, esim. Corneillelle = *korne-ille*, Marseillessa = *marse-issa*, Argentineuil'stä = *aržätö-istä*.

b) Ranskalaiset nasaalivokaaliin päättyvät nimet ovat suomalaisessa ääntämyksessä nominatiivissa *η*-loppuisia (t. nasaalivokaaliin päättyviä), taivutettaessa vartaloltaan joko *ηni* (t. *ni*) -loppuisia (edellä oleva vokaali voi suomessakin olla enemmän tai vähemmän nasaalistunut); kirjoituksessa suomalainen taivutuspääte kirjoitetaan *i:n* edeltämänä (ilman heittomerkkiä) nimen ranskalaisen kirjoitusasun perään, esim. Fénelon = *fenlō-η* t. *fenlō-:* Fénelonin = *fenlō-ηnin* t. *fenlō-nin*, Briand = *bria-η* t. *briä-*, Briandille = *bria-ηnille* t. *briä-nille*, Danton = *däto-η* t. *dätö-*.

2. Englantilaiset *ar*, *er*, *or* ja *ur*-loppuiset nimet, joiden nominatiivi alkukielen ääntämyksessä päättyy painottomaan *e* (suomenkielisessä ääntämyksessä likipitään = *ö*)-vokaaliin, sekä erät muutkin kirjoituksessa *r* (ja *rr*)-loppuiset englantilaiset nimet taipuvat suomenkielisessä yhteydessä samoin kuin yleensä *r*-loppuiset (esim. saksalaiset) vieraskieliset nimet, joiden nominatiivissakin *r* ääntyy, ts. suomalaiset taivutuspäätteet liitetään *r:n* jälkeen sidevokaali *i:n* edeltämänä, ja sanavartalon loppu-*r* ääntyy, kuten se englannin kielessäkin yleensä ääntyy vokaalin eteen joutuessaan. Esim. (yks. nom. Dewar = *djuö*, Farrar = *färö*,

Baker = *beikö*, Manchester = *mäntšöstö*, Astor = *ästö*, Dutch Harbor = *datš häbö*, Arthur = *äðö*, Balfour = *bälfuö* :) Dewarin = *djuörin*, Farrarille = *färöriille*, Bakeriltä = *beiköriltä*, Manchesteriin = *mäntšöstörin*, Astorista = *ästöristä*, Dutch Harborissa = *dutš häbörissä*, Arthurilla = *äðörillä*, Balfourin = *bälfuörin*; Dartmooriin = *dätmuörin* (nom. Dartmoor = *dätmuö*), Ayrissä = *eörissä* (nom. Ayr = *eö*), Burrille = *börille* (nom. Burr = *bö*), Carrin = *kärin* (nom. Carr = *kä*). — Myös eng. re-loppuisten nimien suom. taivutusmuodoissa *r* voidaan ääntää, esim. Berkshiressä = *bökšüressä* (t. *bökšüössä*, eng. nom. *bökšüö*), Mac Clurelle = *möklürelle* (t. *möklüölle*, eng. nom. *möklü-ö*).

3. burgh-loppuisten englantilaisten nimien suomalainen taivutusvartalo on *i*-loppuinen, esim. Edinburghin = *edinburin* (t. *edinbörön*; ei Edinburgh'n); Edinburghiin = *edinburin* (t. *edinbörön*; ei Edinburgh'öön).

4. a) Äännettyinä nominatiivissa *i*-loppuiseen diftongiin t. pitkään vokaaliin (t. pääpainolliseen lyhyeenkin vokaaliin) päättyvien vieraskielisten nimien yks. illatiivi on aina -*hin* t. *h* + sen edellä oleva vokaali + *n* (ei koskaan kuten vastaavanlaiset suomen omat sanat -*siin*, -*seen*) -päätteinen, esim. (eng.) Gillrayhin = *gilreihin*, (ransk.) Marseillehin = *marseihin*, (unk.) Szinyeihin = *siñnäihin*, Mihályhin = *mihäihin*, (holl.) Debyehin = *debaihin*, (esp.) Godoyhin = *godoihin*, (norj.) Hinnöyhin = *hinnöihin*, (ruots.) Finnbohun = *finbuhun*, Förbyhyn = *förbyhyn*, (tšek.) Nejedlýhin = *nejedlihin*, (ransk.) Carnéhen = *karnēhen*, Aubryhin = *obrīhin*, Chapuhyn = *šapūhin*, Bonneviehin = *bonvihin*, Revuehyn = *revūhin*, Bardot'hon = *bardōhon*, (esp.) Cebúhun = *ševūhun*, (unk.) Lászlóhon.

b) Kirjoituksessa *y*:llä, *ay*:llä t. *ey*:llä merkittyy lyhyeen painottomaan *i*:hin

t. e:hen päättyvien vieraskielisten nimien yks. illatiivi on -yyn-loppuinen, esim. Maryyn = *mērin*, Shaftesburyyn = *šäftsborin*; (unk.) Andrassyyn = *andrāšin*, Rákoczyyn = *rākōtsin*; (saks.) Loewyyyn = *lōvin*; (engl.) Barclayyn = *bāklin*, Shelleyyn = *šelin*, Squaw Valleyyn = *skuō välin*, Ramsayyn = (eng.) *rāmzin*, (ruots.) *ramsēn*.

c) Kirjoituksessa ie:llä merkittyy lyhyeen i:hin päättyvät englantilaiset nimet ovat yks. illatiivissa -een-loppuisia, esim. Barrieen = *bārin*, Carnegieen = *kāne-gin*, Erieen = *iōrin*, Hardieen = *hādin*.

d) Kirjoituksessa -re (-shire, -mere, -more, -pore, -tore, -tyre, -vere jne.) -loppuiset englantilaiset nimet ovat yks. illatiivissa -een-loppuisia, esim. Mac Clureen = *mōklūrēn* (eng. nom. *mōklū-ō*), Mooreen = *mūrēn* (eng. nom. *mūō*), Langmuireen = *lanmjurēn* (eng. nom. *lanmjuō*), Devonshireen = *devnširēn* (eng. nom. *devnšio*), Cashmereen = *kāšmireen* (eng. nom. *kāšmio*), Barrymoreen = *bārimōrēn* (eng. nom. *bārimō*), Coimbatoreen = *koimbatureen* (eng. nom. *koimbatu-ō*), Blantyrean = *blōntairiin* (eng. nom. *blōnta-iō*), Guinevereen = *guinōvireen* (eng. nom. *guinōvio*). — Huom. myös Brontēen (eng. nom. Brontē = *bronti*).

e) Kirjoituksessa -ee, ääntämyksessä i-loppuiset englantilaiset nimet saavat suomessa yks. illatiivissa -hin-päätteen, esim. Attleehin = *ätlihin* (vaikka eng. nom. *ätli*), Toynbeehin = *toinbihin* (eng. nom. *toinbi*), Tyree = *tirihin* (eng. nom. *tiri*).

f) Kirjoituksessa e:hen, ääntämyksessä ä:hän päättyvien unkarilaisten nimien yks. illatiivien loppuna suomessa on -een, esim. Imreen, Szemereen, Szendeen, Wekerleen = *imrān*, *sāmārān*, *sändān*, *vākārlān*.¹

g) borough, brough ja muidenkin 2-t. useampitavuisten ääntämyksessä lyhyeen vokaaliin päättyvien gh-loppuisien englantilaisten nimien yksikön illatiivi on -iin-loppuinen (ilman heitto-merkkiä), esim. Gainsboroughiin = *geinzbōrin* (t. *geinzbōrōn*), mutta kylläkin

Gainsborough'n, Gainsborough'lle jne. = *geinzbōrōn*, *geinzbōrōlle* jne.; Raleighiin = *rōlin* (eng. nom. *rōli*), Kavanaghiin = *kāvōnin* (t. *kāvōnōn*; eng. nom. *kāvōnō*).

5. Vieraskielisten nimien suomalaisten monikkomuotojenkin pohjana on, mikäli mahdollista, alkukielen ääntämyksen mukainen yksikön nominatiivi. Monikon tunnus *i* kirjoitetaan selvyden vuoksi usein näkyviin sellaisissakin tapauksissa, joissa alkukielen ääntämyksen mukainen yksikön vartalo ei sitä vaatisi.

a) Konsonanttiin sekä kirjoituksessa että ääntämyksessä päättyvät vieraat nimet taipuvat monikossa samoin kuin suomen i-vartalaiset sanat, so. monikon vartalo on ei-loppuinen, esim. Schillerien, Schillereitä, Schillereillä; (Keynes = *keins*;) Keynesien = *keinsien*, Keynesejä = *keinsjä*, Keyneseillä = *keinsellä*.

b) Kirjoituksessa ja ääntämyksessä (ainakin suomeen vakiintuneessa) lyhyeen painottomaan vokaaliin (esim. a:han, i:hin, e:hen, o:hon ja u:hun) päättyvät vieraskieliset nimet taipuvat monikossa kuten vartaloltaan niitä lähinnä vastaavat suomen omat sanat, esim. von Breda = *brēda*;) Bredojen, Bredoja, Bredoilla; (Canova = *kanō-va*;) Canovain ~ Canovien, Canovia, Canovilla; (Fellini = *felli-ni*;) Fellinien, Fellinejä, Fellineillä; (Duse = *dūze*;) Dusein, Duseja, Duseilla; (Caruso = *karū-so*;) Carusojen, Carusoja, Carusoilla; (Antonescu = *antone-sku*;) Antonescujen, Antonescuilla; (Balboa = *balvō-a*;) Balboain = *balvō-ain*, Balboilla = *balvō-illa*.

c) Unkarilaiset kirjoituksessa e:hen, ääntämyksessä ä:hän päättyvät nimet taipuvat monikossa kuten suomen ä-vartalaiset sanat, esim. (Szende = *sändä*;) Szendein = *sändäin* ~ Szendien = *sändien*, Szendejä = *sändiä*, Szendillä = *sändillä* (vrt. Szondi = *sondi* : Szondeja = *sondeja*, Szondeilla = *sondeilla*).

d) Kirjoituksessa suomen kielen ortografiasta poikkeavasti merkittyihin vokaaleihin tai diftongeihin sekä ääntämyksessä konsonanttiin mutta kirjoituk-

¹ Tällaisten unk. nimien yks. partitiivi on kirjoituksessa eä-loppuinen, esim. Imreä = *imrā*, Wekerleä = *vākārlā*.

nessä vokaaliin (tav. e:hen) päättyvien nimien monikkumuodoissa kirjoitetaan taivutuspäätteen edelle aina monikon tunnus i, ja suomalaisessa ääntämyksessä on tällöin i-loppuinen diftongi. Jos nimen lopputavu on painoton, on monikon gen. -in (monikon 2. gen.), mon. part. -ja, -jä -loppuinen. Esim. (Chapu = *šapū·*·) Chapuiden = *šapū·iden*, Chapuitä = *šapū·itä*, Chapuillä; (Clemenceau = *klemäsō·*·) Clemenceauiden = *klemäsō·iden*, Clemenceauilla; (Debré = *döbrē·*·) Debréiden = *döbrē·iden*, Debréillä; (Benda = *bendā·*·) Bendaisten = *bendā·iden*, Bendaista = *bendā·ita*; (Barthou = *bartū·*·) Barthouiden = *bartū·iden*, Barthouilla; (Corday = *kordē·*·) Cordayiden = *kordē·iden*, Cordayita; (Parry = *päri·*·) Parryin = *pärein*, Parryjä = *pärejä*, Parryillä = *päreillä*; (Ramsay = eng. *rämzi*, ruots. *ramse·*·) Ramsayin = eng. *rämzein*, ruots. *ramsein*, Ramsayillä = eng. *rämzeillä*, Ramsayilla = ruots. *ramseilla*, Ramsayjä = eng. *rämzejä*, ruots. *ramseja*; Shelley = *šeli·*·) Shelleyin = *šelein*, Shelleyjä = *šelejä*, Shelleyillä = *šeleillä*; (Barrie = *bäri·*·) Barriein = *bärein*, Barriejä = *bärejä*, Barrieille = *bäreille*; (Toynbee = *toinbi·*·) Toynbeein = *toinbein*, Toynbeeja = *toinbeja*, Toynbeeilla = *toinbeilla*; (Monroe = *manrou·*·) Monroein = *manrouin*, Monroēja = *manrouja*

(t. Monroeita = *manrouita*), Monroeilla = *manrouilla*; (Forsythe = *fōsait·*·) Forsythein = *fōsaitein*, Forsytheja = *fōsaiteja*, Forsytheille; (Cézanne = *seza·n·*·) Cézannein, Cézanneja, Cézanneilla; huom. (Ferry = *feri·*·) Ferryiden = *feri·den*, Ferryitä = *feri·tä*, Ferryille = *feri·lle*, vrt. yks. Ferrytä, Ferryille; (Corneille = *korne·i·*·) Corneilleiden = *korne·iden*, Corneilleita = *korne·ita* (vrt. yks. part. Corneilleta = *korne·ita*), Corneilleilla = *korne·illa* (vrt. yks. adess. Corneillella = *korne·illa*).

e) Suomalaisille tuttujen englannin yloppuisten nimien mon. gen. voi olla myös jen-loppuinen, esim. Fannyjen, Harryjen, Maryjen.

f) Kuten vieraiden nimien yksikkömuodoissa käytetään niiden monikkömuodoissakin suomessa aina heittomerkkiä, kun nimen nominatiivi alkukielen ääntämyksessä päättyy vokaaliin, mutta kirjoituksessa konsonanttiin, esim. Dumas'iden = *düma·iden*, Arnauld'ita = *arno·ita*, (Law = *lö·*·) Law'iden = *loiden*, Law'illa = *loilla*; (Marlborough = *mälbörö·*·) Marlborough'jen = *mälböröjen*, Marlborough'ille = *mälböröille* (vrt. yks. allat. Marlborough'lle = *mälbörölle*), Marlborough'ihin = *mälböröihin*; (Sarrail = *sara·i·*·) Sarrail'iden = *sara·iden*, Sarrail'ita = *sara·ita* (vrt. yks. part. Sarrail'ta = *sara·ita*), Sarrail'ille.